

سیاست‌ها و ساختار سیاست‌گذاری زنان و خانواده در سایر کشورها ۱. کشور آلمان

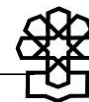
معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات فرهنگی

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۶۳۹۹
فروردین‌ماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۳	مقدمه
۵	مفهوم سیاستگذاری خانواده
۶	۱. وضعیت شاخص‌های خانواده در آلمان
۶	۱-۱. نرخ ازدواج و طلاق
۷	۱-۲. میزان موالید
۸	۱-۳. میانگین سنی جمعیت
۹	۲. الگوی سیاست حمایت از خانواده
۱۱	۲-۱. سیاست‌های معطوف به مدل‌های نقشی در آلمان
۱۱	۲-۲. سیاست رفاهی برای حمایت از خانواده
۱۲	۲-۳. سیاست اختصاص زمان کاری خانوادگی برای پدر و مادرها
۱۲	۲-۴. سیاست مالی کمک هزینه والدین
۱۳	۲-۵. سیاست حمایت از مادران شاغل
۱۵	۲-۶. سیاست ایجاد مکان مراقبت روزانه توسط کارفرما
۱۵	۲-۷. سیاست اتحاد محلی برای خانواده‌ها
۱۶	۲-۸. سیاست اشتغال‌زایی برای مادران مهاجر
۱۶	۲-۹. سیاست‌های حمایت از کودکان
۱۸	۲-۱۰. سیاست شهروندان سالمند
۲۰	۲-۱۱. سیاست حمایت از جوانان
۲۱	۲-۱۲. سیاست حمایت از زنان
۲۳	۳. ساختارهای اداری
۲۳	۳-۱. ساختارهای رسمی زنان و خانواده در آلمان
۲۶	۳-۲. ساختارهای غیررسمی زنان و خانواده در آلمان
۲۷	جمع‌بندی
۲۸	منابع و مأخذ

سیاست‌ها و ساختار سیاستگذاری زنان و خانواده در سایر کشورها ۱. کشور آلمان

چکیده

خانواده نقش اساسی در شکل‌گیری هویت افراد جامعه دارد و در عین حال از اهمیتی تاریخی و فرهنگی برخوردار است. اهمیت خانواده به میزانی است که دولت‌ها ورود جدی به حوزه خانوادگی را در دستور کار خود قرار داده‌اند. خانواده در بسیاری از جوامع تحولات و الگوهای جدیدی را شاهد بوده است. این تحولات به قدری سریع بوده که مسائلی از خود به جای گذاشته و جوامع را دچار بحران کرده است. با توجه به این تغییرات اولویت‌هایی در زمینه سیاستگذاری دولت‌ها تعیین می‌شود و سیاستگذاری خانواده یکی از مفاهیمی است که به همین منظور در ادبیات سیاسی و حقوقی کشورهای پیشرفته مطرح شده است. اهمیت این موضوع، توجه به تجربیات سایر کشورها جهت اتخاذ تدابیر سیاستی صحیح را نیز ضروری می‌نماید.

در این گزارش کشور آلمان مطالعه شده، زیرا این کشور یکی از مهم‌ترین کشورهای است که سیاست‌های اساسی در زمینه حمایت از خانواده و رفاه آنان را اتخاذ کرده است. طبق نظر کارشناسان، شاید هیچ کشوری به اندازه آلمان برای مطالعه موردی سیاستگذاری خانواده مناسب نباشد؛ زیرا این کشور دارای سابقه دو نظام کاملاً متعارض را دارد. در آلمان شرقی سیاستگذاری خانواده در راستای اهداف دولت کمونیستی آلمان شرقی بود و در آلمان غربی سیاست‌های لیبرال و محافظه‌کارانه محور سیاستگذاری خانواده بود. این کشور به دلیل بحران جمعیتی و مواردی از این دست بحران‌هایی را شاهد بوده که به اجرای سیاست‌های متنوع منجر شده است.

باید یادآور شد اصول مهم دولت رفاه برابری جنسیتی و امنیت اقتصادی است و سیاستگذاری در زمینه امور خانواده نیز در راستای این اهداف انجام می‌شود. بنابراین هدف ما در این گزارش تقلید مستقیم از سیاست‌ها نیست؛ بلکه هدف، مطالعه تجربیات و در عین حال بررسی نقاط ضعف، قوت و موفقیت‌ها یا عدم موفقیت‌هاست.

کشور آلمان نرخ بسیار پایین موالید را خصوصاً بین سال‌های منتهی به سال ۲۰۰۰ و چند سال بعد از آن تجربه کرده است و این نرخ در سال ۲۰۱۳ به پایین‌ترین حد خود رسید. در این زمان بسیاری از مقامات سیاسی و حتی شخصیت‌های کلیسا به دنبال تشویق زنان به ماندن در خانه و اقدام به فرزندآوری

بودند. این کشور در سال‌های اخیر با اقدام‌هایی چون مهاجرپذیری تدابیری جهت برون‌رفت از این بحران اندیشیده است. در سال ۲۰۰۴ نیز میزان طلاق در این کشور به بالاترین حد خود رسید.

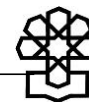
در برخی از سیاست‌های خانواده در این کشور به تعریف نقش مراقبتی برای مردان و ارائه مرخصی‌های مراقبت از کودک و مانند آن برای کمک به زنان مشاهده می‌شود؛ با این حال تأکید آلمان‌ها به «مدل تأمین مخارج مردانه» سبب تأکید بیشتر بر نقش مراقبتی زنان در این کشور شده است. هم‌اکنون دولت آلمان در تلاش است تا با تمرکز بیشتر بر خانواده‌های تک‌سرپرست، ارائه مرخصی‌های بیشتر برای والدین و ایجاد محیط کاری دوست‌دار زنان و دوست‌دار خانواده، شرایط حضور بیشتر زنان در اقتصاد آلمان را مهیا کند و همزمان نقش مراقبتی آنان در خانه را حفظ نماید. مدل درآمدی دوگانه نیز در این راستا بوده که در این مدل زن معمولاً زمان کم‌تری را نسبت به مرد به بازار کار اختصاص می‌دهد و در عوض زمان بیشتری را به خانه‌داری می‌پردازد.

دولت کمک هزینه‌ای از ۳۰۰ تا ۱۸۰۰ یورو در ماه را به پدر یا مادر فرزند تازه به دنیا آمده اختصاص می‌دهد که این مبلغ حداکثر تا ۱۴ ماه پرداخت می‌شود. یکی دیگر از والدین نیز برای حداقل دو ماه می‌تواند از این تسهیلات استفاده کند. سیاست‌های حمایتی اختصاصی مادران شاغل شرایط مساعدی را برای این افراد فراهم می‌کند تا در صورت فعالیت اقتصادی نیز بتوانند به نقش مراقبتی خود در خانه و تربیت فرزندان نیز بپردازند.

این کشور در زمینه حمایت از کودکان علاوه بر اقداماتی چون پیشگیری و ممانعت از جرم کودک و نوجوان، پیشگیری از خشونت جنسی، استفاده امن از رسانه‌ها و مانند آن، حمایت‌های مالی مختلفی را نیز از آنان به عمل می‌آورد. از جمله می‌توان به پرداختی‌هایی اشاره کرد که برای همه کودکان تا سن ۱۸ یا ۲۱ سالگی در نظر گرفته می‌شود.

جمهوری فدرال آلمان یکی از کشورهایی است که در زمینه امور خانواده اقدام به تأسیس وزارتخانه‌ای با عنوان «وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان» کرده است. این وزارتخانه متشکل از بخش‌های مختلفی است که از جمله می‌توان به اداره فدرال امور خانواده و کارکردهای جامعه مدنی، آژانس فدرال ضد تبعیض و کمیسیون مستقل سوءاستفاده جنسی از کودکان اشاره کرد. شرح وظایف این وزارتخانه، امور خانواده، کودک و نوجوان، برابری، سالمندان، مشارکت مدنی و همکاری‌های ملی و بین‌المللی را در برمی‌گیرد.

این کشور برخی نهادهای غیررسمی در زمینه خانواده و زنان را نیز داراست که از جمله می‌توان به «شورای ملی سازمان‌های زنان» و برخی سازمان‌های رفاهی و غیردولتی ویژه زنان یا سالمندان اشاره کرد.

مطالعه تجربیات سیاستگذاری کشور آلمان و بررسی عملکرد ساختارهای مدیریتی این کشور در حوزه خانواده، با مد نظر قرار دادن تفاوت‌های فرهنگی و ارزشی می‌تواند از سیاست‌های متعارض یا کوتاه‌مدت با اتلاف منابع جلوگیری نماید و زمینه نقد و بررسی سیاست‌ها را فراهم آورد.

مقدمه

خانواده مناسب‌ترین نظام برای تأمین نیازهای مادی، روانی و معنوی بشر بوده و بهترین بستر را برای تأمین امنیت و آرامش روانی اعضا، پرورش نسل جدید، اجتماعی کردن فرزندان و برآورده ساختن نیازهای عاطفی افراد فراهم می‌کند. این نهاد مهم، تاریخی برابر با طول تاریخ زندگی بشر دارد و در طول قرن‌ها تجربه زیسته انسان، بنا بر اقتضائات جوامع الگوهایی را نیز شاهد بوده است. این جایگاه تا جایی اهمیت دارد که حتی پس از تحولات و تغییرات خانواده در جریان مدرن شدن جامعه، همچنان نهادی برای پیوند میان «فرد» و «جامعه» است.

موضوع «تحول خانواده» در جهان معاصر از مباحث کانونی جامعه‌شناسی خانواده طی دهه‌های اخیر به‌شمار می‌آید. به عبارتی؛ «تنوع گسترده شکل‌های خانواده و خانوار یکی از خصیصه‌های روزمره عصر ما شده است» (گیدنز، آنتونی، ۱۳۸۶).

با وجود همه رهیافت‌های محافظه‌کارانه نسبت به نهاد خانواده، این نهاد طی یک قرن اخیر تغییرات ساختاری و کارکردی و معنایی گسترده‌ای را شاهد بوده است. روند روبه رشد تغییرات در عرصه مسائل خانواده ذهن صاحب‌نظران و سیاستگذاران بسیاری را در کشورهای مختلف به خود معطوف ساخته است.

در این گزارش آلمان یکی از کشورهای مهم با سیاست‌های متنوع در عرصه خانواده، مطالعه شده است. این کشور در بازه زمانی مشخص بین سال‌های منتهی به سال ۲۰۰۰ و تا چند سال بعد از آن در زمینه شاخص‌های خانواده از جمله نرخ رشد جمعیت، افزایش نرخ طلاق و مانند آن وضعیت نامناسبی را تجربه کرده است. با این حال اهمیت کشور آلمان از آن‌روست که می‌توان آن را از مهم‌ترین کشورهای دانست که در جهت حل این مسائل به صورت جدی ورود کرده و مجموعه‌ای از سیاست‌ها و تدابیر اجرایی را اعمال کرده است. اگر چه در خصوص میزان توفیق این سیاست‌ها تردیدهای جدی وجود دارد، با این حال توجه به تجربیات سیاستی آنها در عرصه خانواده اهمیت بسزایی دارد. یک جهت دیگر اهمیت بررسی تجربه آلمان، تأکید بر الگوی مراقبتی زنان است که می‌تواند انطباق بیش‌تری با شرایط خانواده در کشور ما داشته باشد.

نکته‌ای که باید یادآور شد این است که بر اساس قانون اساسی اصل مهم کشور ما در زمینه خانواده، موضوع تحکیم و تعالی خانواده بوده و سیاست‌ها و قانونگذاری‌های این حوزه مبتنی بر این

اصول است. در برخی اسناد بالادستی کشور^۱ نیز از واژه «عدالت جنسیتی» استفاده شده است. حال آنکه در بسیاری از کشورها موضوع «برابری جنسیتی» از اصول مهم سیاستگذاری در حوزه زنان و خانواده به‌شمار می‌آید؛ لذا توجه به اهمیت خانواده با تحقق این هدف (برابری) همراه است. برای مثال سیاست‌هایی که این کشور در سال‌های اخیر به دلیل بحران جمعیتی اتخاذ کرده است به افزایش باروری و فرزندآوری زنان تأکید داشته و در عین حال به دلیل اهمیت اصل برابری جنسیتی، ضرورت حضور برابر زنان در مشاغل مختلف و خصوصاً مناصب مدیریتی، سیاستمداران این کشور را به سمت آشتی بیشتر تر کار و خانواده سوق داده است. اهمیت برابری جنسیتی و حضور برابر زنان خصوصاً در زمینه اشتغال باعث شده است که این کشور حتی نقش مراقبتی برای مردان هم در دستور کار قرار دهد و دولت و کارفرمایان را مجبور به ارائه خدمات و مرخصی‌های لازم برای پدران کرده است.

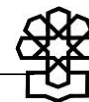
به عبارت دیگر برخی مسائل زنان و خانواده در کشور ما خاستگاه‌های متفاوت داشته و از طرفی هم اهداف جمهوری اسلامی ایران در زمینه مسائل زنان و خانواده با ارزش‌های دینی و فرهنگی خاصی عجین شده است. بنابراین بر اساس اصل تحکیم و تعالی خانواده، به ارزش‌های مادری و نقش مراقبتی زنان توجه جدی داشته و از حیث برابری به موضوع نمی‌پردازد.

به هر حال مطالعه سایر کشورها در زمینه سیاستگذاری و راهبردهای اتخاذ شده در زمینه مسائل خانواده، می‌تواند ثمره‌هایی چون اتخاذ دیدگاه انتقادی نسبت به آنها یا استفاده از تجربیات همراه با شکست یا موفقیت‌شان داشته باشد.

با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و ارزشی کشورها در زمینه مسائل خانواده، هدف ما در این گزارش توجه به تفاوت‌های مذکور و در عین حال پرداختن به تجربیات سیاستی در زمینه مقابله با بحران‌هایی چون جمعیت و مانند آن است که در بیش‌تر کشورها به عنوان چالش شناخته شده است.

این گزارش به بررسی وضعیت شاخص‌های خانواده، سیاست‌های حمایتی این کشور در زمینه خانواده و ساختار مدیریتی لازم برای پاسخگویی به چنین بحران‌هایی پرداخته است. بنابراین می‌توان دریافت که این تغییرات چگونه بوده، سیاست‌های اعمالی دقیقاً کدامند و در چه ساختارهایی اجرایی می‌شوند.

۱. اشاره به ماده (۱۰۱) قانون برنامه ششم توسعه.

مفهوم سیاستگذاری خانواده

سیاستگذاری خانواده یکی از انواع سیاستگذاری است. سیاستگذاری غالباً به مهم‌ترین تصمیم‌گیری‌ها در زندگی اشاره دارد و مجموعه‌ای از تصمیمات برای رسیدن به هدف، اصول راهنما و برنامه‌ای در دست اجرا است (Zimmerman, 1979؛ به نقل از مهرآرام و فتحي، ۱۳۹۴).

این سیاست‌ها ارتباط نزدیکی با دولت‌رفاه دارند. سیاستگذاری خانواده نوعی از سیاستگذاری اجتماعی است و عبارت است از: «مجموعه‌ای از سیاست‌ها که به منظور حمایت از رفتارهای از نظر اجتماعی مطلوب و مرتبط با خانواده تنظیم می‌گردند، مانند اموری همچون باروری، تقسیم کار جنسیتی، توزیع قدرت در خانواده و امور جدیدتری مانند اشتغال مادران» (Saraceno, 2011؛ به نقل از همان).

سیاستگذاری خانواده امور بسیاری را دربرمی‌گیرد؛ اموری مانند ازدواج و شرایط انحلال آن، تمایز میان آنچه به عنوان خانواده به رسمیت شناخته می‌شود و آن اشکالی از همزیستی زنان و مردان که مورد پذیرش قرار نمی‌گیرند، تمایز میان رابطه مشروع و نامشروع، مجاز دانستن یا ندانستن پیشگیری از حاملگی یا سقط جنین و مسائل مشابه دیگر. همچنین هنجارهایی که مرتبط با سن تحصیل، سن ورود به بازار کار و کار کودکان و زنان است، همگی ابزارهای قدرتمندی برای تنظیم خانواده و مسئولیت‌ها میان جنسیت‌های مختلف در آن است.

عبارت سیاستگذاری خانواده برای توصیف آنچه دولت برای خانواده و در مورد آن انجام می‌دهد به کار می‌رود، به خصوص در مورد سیاست‌هایی که آشکارا به منظور تأثیرگذاری بر خانواده و کودکان طراحی شده‌اند و همچنین پیامدهای روشنی بر خانواده و کودکان دارند. با وجود این، سیاست‌هایی که به طور ضمنی بر خانواده اثر می‌گذارند هم در این تعریف گنجانده می‌شوند.

بر اساس تقسیم‌بندی نظام‌های سیاسی، رژیم‌های رفاهی یکی از این موارد است که بر اساس آن می‌توان دولت سوسیال دمکرات، نظام‌های محافظه‌کار و لیبرال را نام برد.

در نظام‌های نوردیک (دولت‌رفاه سوسیال دمکرات) تأکید بیشتری بر نقش پر رنگ دولت، برابری جنسیتی، افزایش نرخ اشتغال زنان، سعادت کودکان و آشتی‌دادن کار و خانواده می‌شود.

سیاست‌های خانواده در اروپای قاره‌ای (دولت‌رفاه‌های محافظه‌کار) بر شکل سنتی خانواده تأکید دارند و چندان نظر مثبتی به مشارکت و اشتغال زنان ندارند.

سیاستگذاری خانواده در نظام‌های آنگلو-آمریکایی (لیبرال) بیش‌تر به منظور فقرزدایی است و مداخلات در آن به صورت حداقلی است و حمایت چندانی از اشتغال زنان به عمل نمی‌آید و بازار تعیین‌کننده اصلی در این مسئله است.

از میان سایر تقسیم‌بندی‌های صورت‌گرفته در زمینه سیاستگذاری خانواده بیش‌تر به الگوی اسکاندیناوی و الگوی آلمانی می‌پردازیم.

دو هدف عمده الگوی اسکاندیناوی برابری جنسیتی و حمایت از موقعیت شغلی والدین است. در این الگو مکان‌های مناسبی برای مراقبت از کودکان فراهم است و مقرری‌های نسبتاً زیادی هم برای دوره زمانی محدودی که والدین به مراقبت از فرزندان می‌پردازند پیش‌بینی شده است. همچنین در این مدل به نقش مراقبتی مردان در نگهداری فرزندان توجه شده است.

در الگوی آلمانی غالباً مبالغ نسبتاً زیادی به خانواده‌ها انتقال می‌یابد. ایجاد تعادل بین کار و نگهداری کودکان به منظور برآوردن خواسته‌ها و نیازهای آنها مورد حمایت قرار می‌گیرد (مهرآرام و فتیحی، ۱۳۹۴).

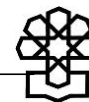
۱. وضعیت شاخص‌های خانواده در آلمان

۱-۱. نرخ ازدواج و طلاق

این کشور به دلیل مواردی چون به رسمیت شناختن روابط بدون ازدواج رسمی چون هم‌باشی یا ازدواج هم‌جنس‌گرایان تفاوت‌های چشمگیری با فرهنگ ما دارد؛ لذا تعریف خانواده در این کشور شامل موارد زیر می‌شود: زوج‌های متأهل، افرادی که رابطه جنسی‌شان منجر به تولد کودک شده است، خانواده‌های تک‌نفره، خانواده‌هایی که از رابطه مجدد یک فرد طلاق گرفته و بدون همسر تشکیل شده است و شامل یک یا چند فرزند هستند، خانواده‌های هم‌جواری (یک خانواده متشکل از یک زوج و فرزندان آنان از آن رابطه و همه روابط قبلی)، خانواده‌های رنگین‌کمان (هم‌جنس‌گرا) و خانواده‌هایی که از اعضای وابسته خانواده (سالمندان، معلولان و...) مراقبت می‌کنند.^۱

افزایش نرخ طلاق بین سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۰۴ در آلمان به بالاترین حد خود رسید. از سال ۲۰۰۵ تا حدود سال ۲۰۱۷ نرخ طلاق روند کاهشی را طی کرد و از ۲۰۱,۶۹۳ مورد به ۵۰۱,۱۵۳ مورد کاهش یافته است.

طبق آمار سال ۲۰۱۷ از حدود ۸۲ میلیون نفر جمعیت آلمان، ۴۱ میلیون خانوار به ثبت رسیده است. در این میان تعداد خانواده‌های تک‌والد ۱/۶ میلیون و تعداد ازدواج‌های ثبت شده حدود ۴۱۰ هزار و تعداد طلاق‌ها ۱۶۲ هزار است. طبق آخرین آمارهای ثبت‌شده در آلمان بیش‌ترین نوع خانوار را خانوارهای تک‌نفره (۴۱/۱ درصد) و بعد هم خانوارهای دونفره (۳۴ درصد) تشکیل می‌دهد. خانوارهای سه‌نفره و چهارنفره به بعد در رده‌های بالاتر و با فاصله خیلی بیش‌تر از بقیه قرار دارند.

جدول ۱. داده‌های جمعیتی^۱

سال	داده‌های آماری	
۲۰۱۸	۸۲/۹ میلیون	جمعیت
۲۰۱۶	۴۱ میلیون	خانوارها
۲۰۱۷	۴۰۷,۴۶۶	ازدواج
۲۰۱۷	۱۵۳,۵۰۱	طلاق
۲۰۱۷	۷۸۴,۹۰۱	تعداد موالید
۲۰۱۷	۱/۵۷	نرخ باروری کل (تعداد کودک به ازای هر یک زن)
۲۰۱۷	۹۳۲,۲۷۲	تعداد مرگ و میر
۲۰۱۶	۱/۶ میلیون	خانواده‌های تک‌سرپرست
۲۰۱۷	۴۱۶,۰۸۰	تعداد مهاجرت

۲-۱. میزان موالید

کشور آلمان از جهت نرخ موالید خصوصاً بین سال‌های ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۳ با کاهش بی‌سابقه‌ای روبه‌رو بوده است؛ به طوری که حتی در این دوره برخی از شخصیت‌های کلیسا به زنان توصیه می‌کردند در خانه بمانند و سه‌الی چهار فرزند به دنیا بیاورند.^۲ اگرچه این کشور در حال حاضر با اتخاذ تدابیری چون مهاجرپذیری به رشد مثبت جمعیتی رسیده است، اما عده زیادی از کارشناسان تنها علت مهم این افزایش جمعیت را آمار روبه رشد مهاجران در این کشور دانسته و حتی برخی معتقدند اگر آمار مهاجران در آمارهای جمعیتی را در نظر نگیریم، این کشور باز هم با کاهش جمعیت روبرو خواهد بود.^۳

بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ تعداد بیش‌تری از افراد متولد شده‌اند و از ۷۵۰۰۰ نفر به ۷۳۸۰۰۰ نفر رسیده‌اند که بی‌سابقه بوده است. دلیل دیگر این افزایش جمعیت را علاوه بر عامل مهاجران، زنانی دانسته‌اند که بین سال‌های اواخر دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ متولد شده‌اند که آنها کودکان دوره انفجار جمعیتی پس از جنگ جهانی دوم هستند.

با این حال این کشور در برخی از سال‌های اخیر نیز با افت و خیز میزان موالید روبه‌رو بوده است. برای مثال تعداد تولد در سال ۲۰۱۷ میلادی حدود ۷۰۰۰ مورد کم‌تر از سال ۲۰۱۶ بوده است. این کاهش به این دلیل است که به طور متوسط تعداد کودکانی که هر مادر به دنیا می‌آورد کاهش یافته است. نرخ باروری کل ۱/۵۷ کودک به ازای هر یک زن در سال ۲۰۱۷ بوده و این مقدار در سال ۲۰۱۶ برابر با ۱/۵۹ است. همچنین تعداد فوت در این سال بیش‌تر از تعداد تولدها شده است.

نرخ باروری کل طی سال‌ها مختلف در این کشور بدین صورت است:

1. www.destatis.de

2. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/10073535/German-women-should-stay-at-home-and-have-three-or-four-children.html>

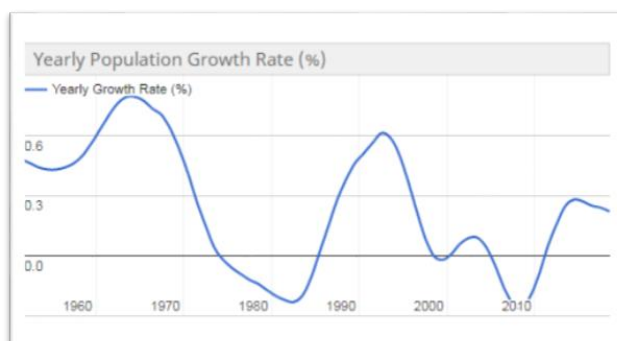
3. <https://www.thelocal.de/20170127/>

جدول ۲. نرخ باروری کل کشور آلمان

سال	آلمان
۱۹۹۰	۱/۴۵
۱۹۹۵	۱/۲۵
۲۰۰۰	۱/۳۸
۲۰۰۵	۱/۳۴
۲۰۱۰	۱/۳۹
۲۰۱۱	۱/۳۹
۲۰۱۲	۱/۴۱
۲۰۱۳	۱/۴۲
۲۰۱۴	۱/۴۷
۲۰۱۵	۱/۵۰
۲۰۱۶	۱/۵۹
۲۰۱۷	۱/۵۷

Source: www.destatis.de

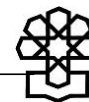
نمودار ۱. نرخ رشد سالیانه جمعیت (درصد)

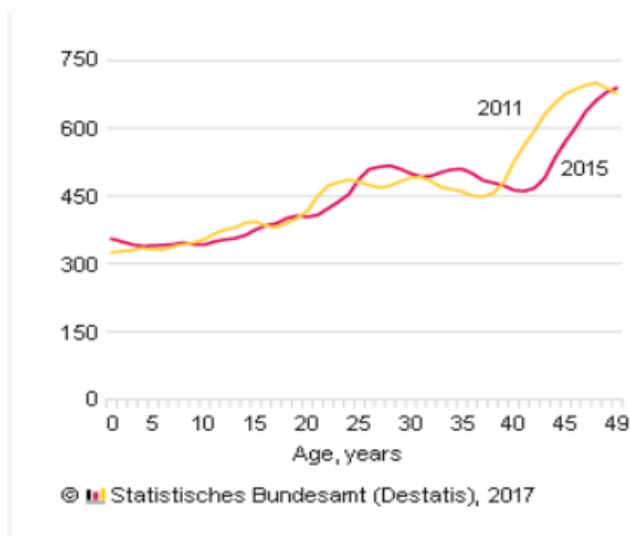
۳-۱. میانگین سنی جمعیت

میانگین سنی جمعیت آلمان که در سال ۱۹۶۰ برای زنان ۳۷ سال بود، امروز ۴۷ سال است و برآورد می‌شود در سال ۲۰۵۰ به رقم ۵۴ سال برسد^۱. در برابر هر ده نفر شاغل ۳ نفر بازنشسته در آلمان وجود دارد. همین وضعیت باعث شده است تا برخی سیاستمداران آلمان، در زمینه سن بازنشستگی انعطاف‌پذیر باشند و سیاست‌هایی را مد نظر قرار دهند. برای مثال در نمودار زیر جمعیت زنان براساس سن نشان داده شده است.

1. www.destatis.de

نمودار ۲. جمعیت زنان بر اساس سن در کشور آلمان

۲. الگوی سیاست حمایت از خانواده

سیاست‌های خانواده در آلمان در سال‌های اخیر دچار تغییراتی شده است. این سیاست‌ها به سوی نوعی مدل درآمدی دوگانه^۱ (خنثی) حرکت کرده‌اند و تأکید بر سرمایه‌گذاری اجتماعی دارند. هماهنگی میان شغل و پرورش کودکان، حمایت از خانواده‌های با مدل درآمدی دوگانه و سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی برای کودکان از این موارد است. این مدل از طریق طیف گسترده‌ای از سیاست‌ها شامل سیاست‌های مالیاتی، تحصیلی، بازار کار، حقوق بازنشستگی و حتی قانون خانواده و تنظیم مقررات در زمینه کودک اعمال می‌شود. هدف این طیف متنوع از اقدامات بهبود شاخص‌های اصلی خانواده به خصوص نرخ رشد جمعیت است.

سیاست‌های خانواده اهدافی چون افزایش میزان مولید به ویژه برای والدین با تحصیلات بالا، تدارک نیروی کار ماهر و بهبود برابری جنسیتی در فرصت‌های شغلی است. فهم این سیاست‌ها معطوف به فهم جهت‌گیری نظام رفاهی است.

نظام رفاهی آلمان برای خانواده‌ها نقش مهمی در امر تربیت فرزندان قائل است. در مدل آلمانی رفاه فرض بر این است که توسعه انسانی از خانواده شروع می‌شود، لذا پرورش انسان توانمند باید در خانواده انجام شود. بر همین اساس است که دولت امتیازهای زیادی برای والدین کودکان خردسال، نوزادان و کودکان در دوران قبل از مدرسه در نظر گرفته است.^۲ تأکید آلمان‌ها بر مدل تأمین مخارج

1. Dual-earner Family

در خانواده‌ای با مدل درآمدی دوگانه معمولاً زن زمان کمتری را نسبت به مرد به بازار کار اختصاص می‌دهد و در عوض زمان بیشتری را به خانه‌داری می‌پردازد (ماتینگلی و بیانچی، ۲۰۰۳) یا کسی که حتی در کار تمام‌وقت، شیفت دومی را در خانه کار می‌کند (فرانک، ۱۹۸۹؛ هاکشیلد، ۱۹۸۹).

۲. ترزینسکی، ۲۰۰۰: ۲۱؛ به نقل از عموزاده مهدیرچی، ۱۳۹۵.

مردانه سبب شده تا نقش اقتصادی زنان در آلمان نسبت به سایر دولت‌های اروپایی کم‌رنگ باشد.^۱ اگرچه در این کشور تعداد زیادی از زنان شاغل وجود دارد، اما با تأکید بر نقش مراقبتی زنان، حدود ۸۰ درصد شاغلین زن به مشاغل پاره‌وقت می‌پردازند.

سیاست‌های کار و رفاه دولت آلمان همواره بخشنده‌تر و سخاوتمندانه‌تر از سایر کشورهای اروپایی عمل کرده است. در حال حاضر برخی تغییرات اجتماعی باعث شده تا سیاست‌های خانواده به تبع سیاست‌های رفاهی و اجتماعی این کشور تغییر کند. وضعیت بازار کار در آلمان در سال‌های اخیر به نحو قابل توجهی تغییر کرده است. نقش زنان به ویژه تحصیل کرده‌ها در حال افزایش است؛ اما بیش‌تر حضور زنان در مشاغل پاره‌وقت، مشاغلی با ساعت کار کم‌تر از ۳۰ ساعت در هفته رقم خورده است. آمارها نشان می‌دهد که در سال ۱۹۹۴ تقریباً ۲۸ درصد زنان شاغل آلمانی در مشاغل پاره‌وقت فعالیت می‌کردند، در حالی که این میزان برای مردان تنها ۳ درصد است؛ اما در سال ۲۰۰۷ میلادی این میزان به حدود ۳۹/۲ درصد افزایش یافته است. با این حال این میزان در سال ۲۰۱۴ دو درصد کاهش یافته است. در واقع سهم زنان از مشاغل پاره‌وقت نشان‌دهنده نقش مراقبتی آنان در خانه است. آلمانی در سال ۱۹۹۴، ۸۷ درصد از سهم بازار کارهای پاره‌وقت را به خود اختصاص داده بودند که این میزان در سال ۲۰۰۷ به ۸۰/۳ درصد کاهش یافته است. در واقع سطح تحصیلات به عنوان یک متغیر بسیار مهم در این زمینه عمل کرده است. سهم مشارکت اقتصادی زنان با تحصیلات کم‌تر ۵۶ درصد بوده، در حالی که سهم مشارکت اقتصادی زنان با تحصیلات عالی، بیش از ۸۶ درصد است.^۲

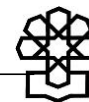
این آمارها نشان می‌دهد که مدل مردانه نان‌آوری یا تأمین هزینه‌های خانوار در آلمان در حال تغییر است؛ اما سرعت این تغییرات در این کشور کم‌تر از سایر کشورهاست؛ زیرا بر نقش مراقبتی زنان تأکید بیش‌تری می‌شود.

هم‌اکنون این کشور در تلاش است تا با تمرکز بیش‌تر بر خانواده‌های تک‌سرپرست، ارائه مرخصی‌های بیش‌تر برای والدین و ایجاد محیط کاری دوستدار زنان و دوستدار خانواده، شرایط حضور بیش‌تر زنان در اقتصاد آلمان را مهیا نماید و نقش مراقبتی آنان در خانه را نیز حفظ کند. بر این اساس از سال ۲۰۰۷ میلادی تا به امروز کمک‌هزینه‌های اجتماعی مانند بیمه‌های بیکاری در حال کاهش بوده و کمک هزینه‌های خانواده افزایش یافته است.

یکی از سیاست‌ها در این زمینه سیاست خانواده مدرن است که هدف این سیاست حمایت از خانواده، حفظ ثبات اقتصادی خانواده‌ها، ارتقای سلامت کودکان و مساعدت افراد جهت فرزندآوری بیش‌تر است. اهدافی همچون: ایجاد شرایط خانوادگی دوستانه، ایجاد هماهنگی بیش‌تر میان کار و خانواده، اختصاص زمان کاری مجزا برای پدر و مادرها، تسهیل کسب‌وکار با محوریت خانواده،

۱. عموزاده مهدیرجی، ۱۳۹۵.

۲. سازمان همکاری و توسعه، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۳.

مستمری والدین و مقررات انعطاف‌پذیرتر برای بازنشستگی والدین، حفاظت از مادران کارگر، اشتغال‌زایی برای مادران مهاجر، کمک هزینه والدین معاف از مالیات برای خانواده‌های تک‌والد از این دست موارد است.

همچنین قانونی برای کمک به مهاجرانی که چندین سال در این کشور زندگی کرده و فرزندان‌شان تا ۱۷ سالگی در آلمان تحصیل می‌کنند مورد تصویب قرار گرفت. این کمک‌ها شامل پرداخت کمک هزینه تحصیل و اختصاص سبدهای حمایتی جهت کمک مالی به آنها و ... بود. در این میان برخی مقامات این کشور طرحی مبنی بر اختصاص مرخصی بدون حقوق به پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها برای نگهداری از نوه‌هایشان ارائه داده‌اند.

در این بخش انواع سیاست‌های معطوف به خانواده در کشور آلمان بررسی می‌شود.

۲-۱. سیاست‌های معطوف به مدل‌های نقشی در آلمان

اگرچه مدلی که پدر کسب درآمد کند و مادر در خانه به نگهداری فرزند بپردازد تا حدی تضعیف شده است، اما باز هم وجود دارد. در این کشور ۷۰ درصد مادران کار می‌کنند، اما ۴۰ درصد آنان دارای مشاغل پاره‌وقت هستند. در این میان تغییری رخ داده و آن پدرهایی هستند که زمان بیشتری را با کودکان سپری می‌کنند و بیش‌تر در امر تربیت فرزند دخالت دارند. اخیراً یک پدر از میان سه پدر مزایایی را مانند کمک هزینه والدین برای حدود دو الی سه ماه دریافت می‌کند. دولت حمایت‌هایی را از زنان به‌عمل آورده که شامل برنامه‌هایی چون مرخصی پدران است و از این طریق آنان را تشویق می‌کند تا زمان‌هایی را در نظر بگیرند و به مراقبت تمام‌وقت از کودکان بپردازند.

۲-۲. سیاست رفاهی برای حمایت از خانواده

در این سیاست که با عنوان «دوستدار خانواده» شناخته می‌شود، مزایای قانونی از جمله اعطای حق مرخصی به والدین، اختصاص دوره مرخصی به زنان باردار، مراقبت از کودکان، برنامه‌ریزی خانوادگی، مشاوره بارداری برای افراد بدون فرزند و فرزندخواندگی به افراد اعطا می‌شود. دولت آلمان هر سال حدود ۲۰۰ میلیارد یورو را تحت عنوان مزایای ویژه برای ازدواج و مزایای مربوط به خانواده اختصاص می‌دهد.^۱ خانواده‌ها هم‌زمان حمایت‌های مختلفی را نیاز دارند. بنابراین بین سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴ «وزارت فدرال امور خانواده» و «وزارت فدرال مالی» مزایای اساسی خانواده‌محور و ازدواج‌محور را در این زمینه تدوین کرده‌اند.

1. www.bmfsfj.de/bmfsfj/meta/en/en/families/112052

سایت رسمی «وزارتخانه امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان» کشور آلمان.

۲-۳. سیاست اختصاص زمان کاری خانوادگی برای پدر و مادرها

در این کشور اکثریت والدین تقسیم برابر مسئولیت‌ها میان کار و خانواده را به عنوان یک امر ایدئال تلقی می‌کنند. والدین جوان تقسیم کار سنتی را در زمینه کار و خانواده بر نمی‌تابند. چنین سیاست‌هایی در حمایت از مشارکت برابر زن و مرد در خانواده است و در همین راستا نیز سیاستی با عنوان «مرخصی مازاد والدین» برای تقسیم کار برابر در این زمینه در نظر گرفته شده تا تقسیم وظایف والدین به خوبی صورت گیرد و با کار پاره‌وقت به راحتی ترکیب شود.

گام بعدی معرفی مدل زمانی اشتغال خانواده است که هدف آن حمایت و تشویق والدین است تا در سال‌های ابتدایی تولد فرزند، زمان بیشتری را با کودک خود بگذرانند و به مسئولیت برابر آنها کمک می‌کند.

۲-۴. سیاست مالی کمک هزینه والدین

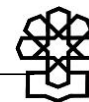
کمک هزینه والدین و مقررات انعطاف‌پذیر از عواملی هستند که امکان بهتری را برای مرخصی والدین فراهم می‌کند. این کمک هزینه به والدین کمک می‌کند خصوصاً در سال اول تولد فرزندشان بدون اینکه از نظر مالی متضرر شوند، بتوانند زمان بیشتری را با فرزند خود سپری نمایند.

در سال ۲۰۰۷ قانون فدرال دستمزد ۱۴ ماهه برای مراقبت از کودکان، جایگزین قانون قدیمی (۱۹۸۶) برنامه مرخصی والدین شد که به وضوح پدر و مادر را تشویق کرده بود تا در خانه بمانند و از فرزندان خود مراقبت کنند. این قانون مزایای مرخصی‌های والدین و یارانه‌های مالیاتی را برای مراقبت از کودکان افزایش داد تا تسهیلات بهتری به ویژه برای کودکان خردسال اختصاص یابد.

طبق قانون فدرال «کمک هزینه‌های خانواده و مرخصی والدین در آلمان» (اجرای شده از ژانویه ۲۰۰۷)، کمک هزینه‌های خانواده شامل ۶۵ تا ۶۷ درصد درآمد ۱۲ ماه گذشته والدین قبل از تولد فرزندشان است. بنابراین این مقدار حداقل ۳۰۰ یورو و حداکثر ۱۸۰۰ یورو به طور ماهیانه برای هر یک از والدین قبل از تولد فرزندان است.

مجموع ماه‌های دریافتی کمک هزینه برای هر دوی والدین نباید از ۱۴ ماه تجاوز کند. این در حالی است که خانواده‌های تک‌سرپرست، خانواده‌های با درآمد کم‌تر از هزار یورو در ماه و یا خانواده‌هایی که بیش از یک فرزند کوچک دارند، از این قاعده مستثنا هستند. برای کسانی که بین ۱۰۰۰ تا ۱۲۰۰ یورو ماهیانه دریافت می‌کنند، این مبلغ به ۶۵ درصد از مبلغ کل تغییر می‌کند. اگرچه خانواده‌هایی با درآمد سالیانه بیش‌تر از ۵۰۰ هزار یورو و یا خانواده‌های تک‌سرپرست با درآمد بیش از ۲۵۰ هزار یورو از دریافت این کمک هزینه‌ها محروم هستند.^۱

۱. ر. ک. به عموزاده مهدیرچی، ۱۳۹۵.

این کشور در جهت حمایت مالی از والدین شاغلی که به دلیل تولد فرزند و یا به دلیل نگهداری از آنها دستمزدی دریافت نکرده‌اند به شکل پرداخت دو سوم دستمزد با افزایش ۳۷۵/۲ دلاری در هر ماه (برای والدینی که دستمزد دریافت نکرده‌اند) و پرداخت ۱۰۰ درصد حقوق (برای والدینی که حقوق پایین‌تری دریافت می‌کنند) حمایت‌هایی را در نظر گرفته است. اگر یکی از والدین در مرخصی باشد تا ۱۲ ماه می‌تواند به صورت فوق در مرخصی بماند. همچنین ضمانت اینکه بعد از ۱۲ ماه به شغل قبلی خود بازگردد وجود دارد. اگر هر دوی والدین در مرخصی باشند تا ۱۴ ماه می‌توانند این‌گونه در کنار خانواده خود حضور داشته باشند.

برخی کارشناسان معتقدند مزایا و سیاست‌های مالی حمایتی در کوتاه‌مدت تأثیرگذار است و در بلندمدت تأثیر چندانی ندارد. برای مثال در پنج سال ابتدایی اجرای سیاست‌های مالی در این کشور، روند افزایشی بوده، مادران نیز تا حدود سه سال احساس استفاده مفید از این مزایا داشته و بعد از سه سال احساس زیان و از دست دادن فرصت‌های‌شان نسبت به سه سال قبل را داشتند. بنابراین این مزایا صرفاً به افزایش فاصله فرزندآوری منجر می‌شود و تفاوت چندانی در تمایل افراد به فرزندآوری بعدی ندارد. اگرچه رضایتمندی مادران از این مزایا بستگی زیادی به ساختار اقتصادی کشورها دارد.^۱

اکثر مدارس آلمان ظهر، وقت ناهار تعطیل می‌شوند و همین مسئله باعث شده بود که والدین شاغل نتوانند تمام‌وقت کار کنند؛ بنابراین تعداد زیادی از این مدارس بعدازظهر نیز به ارائه خدمات پرداختند. همچنین برخی پیشنهادها از طرف گروه‌های کاتولیک مطرح شده است که شامل اموری چون افزایش مشاغل نیمه‌وقت برای مردان جهت مراقبت از فرزندان می‌شود.

کمک هزینه افزوده والدین نیز به افرادی که می‌خواهند بلافاصله بعد از تولد کودک به کار پاره‌وقت بپردازند کمک شایانی می‌کند. در این طرح اگر پدر و مادر در هفته بین ۲۵ الی ۳۰ ساعت کار کنند می‌توانند یک دوره چهار ماهه اضافه‌تر، از کمک هزینه مذکور استفاده نمایند. علاوه بر این مزایا، هر یک از والدین می‌توانند از ۲۴ ماه مرخصی بین سه‌سالگی تا هشت‌سالگی فرزندان‌شان استفاده کنند.

۵-۲. سیاست حمایت از مادران شاغل

این طرح جهت تأمین ایمنی و سلامت افراد باردار در محل کار است. مادران دوره مشخصی از مرخصی مادری برخوردارند که حداقل ۱۴ هفته بوده و این دوره شامل ۶ هفته مرخصی قبل از زایمان و ۸ هفته بعد از زایمان می‌شود.

حفاظت از مادران یکی از مقررات قانونی در آلمان است که به موجب آن به مدت ۴ ماه پس از زایمان، از مادران (باردار) و شیرده و فرزندان آنها در برابر خطر، خطرات اضافه‌کاری و خطرات بهداشتی در محل کار و همچنین ضرر و زیان‌های مالی و از دست دادن شغل در طول بارداری حفاظت می‌شود.

از تمامی مردان و زنانی که از مرخصی والدین استفاده می‌کنند در برابر از دست دادن شغل محافظت می‌شود. زنان باردار دیگر نمی‌توانند در طول ۶ هفته آخر بارداری‌شان کار کنند، مگر آنکه صریحاً تمایل خود برای انجام کار را ابراز نمایند. امکان استخدام مادران به مدت ۸ هفته پس از زایمان وجود ندارد؛ برای زایمان زودرس یا زایمان چند فرزند، این دوره زمانی به ۱۲ هفته افزایش خواهد یافت. به طور کلی، مدت زمان حفاظت از مادر (قبل و پس از زایمان) حداقل ۱۴ هفته است.^۱

برای مرخصی زایمان مادران در کشور آلمان «قانون حمایت از مادران» تنظیم شده است و این قانون شامل تمام زنان استخدام شده می‌شود. همان‌طور که اشاره شد مرخصی زایمان ۶ هفته قبل از تولد یا از تاریخ تولد محاسبه می‌شود که تمام این مرخصی‌ها با پرداخت حقوق است. طبق قانون هر نوع فعالیت بیش از هشت ساعت و نیم در روز، اضافه کار، شب کاری و کار در روزهای یکشنبه برای این مادران ممنوع است. معاینات پزشکی می‌تواند در طول ساعات کار انجام شود و زمان مراجعه به پزشک نیز به عنوان ساعت کاری در نظر گرفته می‌شود. برای زایمان و مرخصی والدین، قانون حمایت از اشتغال، ایشان را حمایت شغلی می‌کند.^۲

در صورتی که کل درآمدها بیش‌تر از حداکثر مزایای بارداری باشد، کارفرما باید مابه‌التفاوتی در قالب یارانه پرداخت نماید. دولت فدرال برای زنانی که عضو صندوق بیماری نیستند، مزایای بارداری برابری با مزایای بیماری می‌پردازد.^۳

همان‌طور که اشاره شد مرخصی والدین نیز به زمانی اطلاق می‌شود که مادران و پدران برای نظارت و مراقبت از فرزند خود صرف می‌کنند. در طول این زمان، قرارداد کاری مسکوت باقی می‌ماند، اما امکان لغو قرارداد از سوی کارفرما وجود ندارد. هر دوی والدین می‌توانند از زمان بدو تولد تا ۸ سالگی فرزند، تا ۳ سال از مرخصی والدین استفاده کنند.^۴

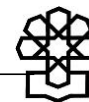
بدون شک برخی سیاست‌های عمومی در آلمان مانند مرخصی والدین یا گسترش زود هنگام مراقبت تمام‌وقت از کودکان، با هدف کاهش وقفه‌های حرفه‌ای زنانه و افزایش مشارکت مردان در پرورش کودکان است. این هدف در اصلاحات قانونی سال ۲۰۰۷ یعنی در اصلاحات قانون «حمایت از کودکان و نوجوانان» و «نفقه پس از طلاق» وجود دارد. این قانون برای زنانی که دارای فرزند هستند، پس از جدایی و طلاق تمهیداتی را در نظر می‌گیرد. این مادران به دلیل نیازمندی مالی ممکن است نیاز به شغل داشته باشند؛ اما چون مسئولیت نگه‌داری از کودک را دارند، از بیکاری بیش‌تر متضرر خواهند شد.

1. www.berlin.de/willkommenszentrum/fa/khanwadh/

2. <http://mehrkhane.com/fa/news/3901/>

3. <http://www.tamin.ir> سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی

4. www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/familienleistungen73832

۲-۶. سیاست ایجاد مکان مراقبت روزانه توسط کارفرما

این برنامه مالی برای کارفرمایان تهیه شده است تا نسبت به ایجاد مکان مناسب برای مراقبت از کودک اقدام کنند. این سیاست در راستای سیاست‌های آلمان در زمینه تشویق بیش‌تر مشارکت نیروی کار زنانه و همچنین افزایش میزان مولید است. همان‌طور که قبل از این نیز اشاره شد، چنین سیاست‌هایی با هدف کاهش هزینه‌های داشتن فرزند و آسان‌تر شدن فعالیت شغلی برای والدین می‌باشد^۱ و اجرای قواعد کمیسیون اروپا در سال ۲۰۰۲ که شامل اهدافی در جهت افزایش کیفیت و مقرون به‌صرفه‌تر کردن مراقبت از فرزندان بود را شامل می‌شود.

بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۴ مشارکت نیروی کار برای مادرانی که فرزندان خردسال دارند، به نحو قابل‌توجهی افزایش یافت. این مقدار از رقم حداقلی ۹ درصد تا ۴۲ درصد برای مادران دارای فرزندان دوساله و از ۱۳ درصد تا ۵۵ درصد برای مادران کودکان سه‌ساله بود. در همین دوره مشابه، نرخ مشارکت اقتصادی زنان از ۱۱ تا ۶۹/۳ درصد افزایش یافت؛ البته این نرخ برای مردان ۷۷/۸ درصد بود.^۲

۲-۷. سیاست اتحاد محلی برای خانواده‌ها

در سراسر این کشور بیش از ۶۵۰ اتحادیه محلی وجود دارد که در زمینه نیازسنجی خانواده‌ها فعال هستند. در زمینه سیاست‌ها و اقدامات معطوف به خانواده، مشارکت بیش‌تر همه نقش‌آفرینان اجتماعی، در امر خانواده ضروری به نظر می‌رسد. افراد، کسب‌وکارها، انجمن‌ها، سازمان‌های داوطلبانه، دولت‌های محلی و... از این دست هستند که نقش مهمی را در ارائه راهکارهای مفید در این زمینه ایفا می‌کنند.

آلمان یک تصویر خوب از این نوع رویکردها را ارائه می‌دهد. رویکرد «اتحاد برای خانواده» که در سال ۲۰۰۳ آغاز شده است، اتاق‌های بازرگانی و صنایع دستی، اتحادیه‌های تجاری، دولت فدرال، دانشمندان و شرکت‌های بزرگ را در یک استراتژی ملی در جهت بهبود تعادل میان خانواده و زندگی کاری گرد هم می‌آورد. یک پروژه بزرگ در این ابتکار، «همکاری‌های محلی برای خانواده‌ها» است که شبکه‌ای از ذی‌نفعان مهم را در زمینه توسعه خانواده گرد هم می‌آورد. در آخرین شمارش صورت‌گرفته، بیش از ۱۳۰۰۰ مؤسسه شامل ۵۰۰ کسب‌وکار در این زمینه فعالیت می‌کنند.

1. Bauernschuster and Rainer, 2013.

2. Bundesagentur für Arbeit, 2016.

۸-۲. سیاست اشتغال‌زایی برای مادران مهاجر

برنامه «در محل کار قوی باش» مادران مهاجر در آلمان را که می‌خواهند شروع به کار نمایند تحت حمایت قرار می‌دهد. این برنامه به آنان امکان دسترسی بیشتر به بازار کار را در بیش از ۸۰ مکان در سراسر این کشور فراهم می‌نماید. آلمان در زمینه حمایت از مهاجران یکی از مهم‌ترین کشورهاست. این کشور به دلیل جبران نیروی انسانی جوان در کشوری که روز به روز با پیرشدن جمعیت رو به روست، به مهاجرپذیری روی آورده، اما در عین حال برای استفاده منطقی از مهاجران و حتی زنان مهاجر تمهیداتی را در نظر گرفته است. بنابراین با این اقدام هدف توسعه اقتصادی این کشور نیز محقق خواهد شد.

۹-۲. سیاست‌های حمایت از کودکان

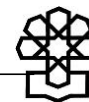
متولیان امور خانواده در این کشور اعلامیه‌ای برای حمایت از کودکان و نوجوانان در حوزه عمومی طراحی کرده‌اند که شامل موارد زیر است:

- حفاظت از جوانان در زمینه مواد مخدر، فیلم‌ها و بازی‌های نامناسب؛
- استفاده امن از رسانه‌ها برای کودکان؛
- فرصت‌های برابر کودک و جوان؛
- ممانعت و پیشگیری از جرم؛
- آینده امن - با تمرکز بر کودکان؛
- حفاظت از دختر بچه‌ها و پسر بچه‌ها در برابر جرم؛
- حفاظت در برابر خشونت جنسی؛
- تقویت کودکان و حقوق کودکان؛
- کمک به افراد با موقعیت‌های اضطراری در خانواده.

۱-۹-۲. حمایت‌های مالی از کودکان

حمایت مالی از کودک یک مقرری غیردرآمدی است که به همه کودکان تا سن ۱۸ سالگی، کودکان مشغول در آموزش و پرورش تا سن ۲۵ سالگی و به کودکان بیکار تا سن ۲۱ سالگی پرداخت می‌شود. مقرری کودک از ۱۹۲ یورو در هر ماه برای فرزند اول و دوم، ۱۹۸ یورو در هر ماه برای فرزند سوم و ۲۳۳ یورو برای فرزند چهارم و فرزندان بعدی پرداخت می‌شود.^۱

1. <https://www.bmfsfj.de/>

۲-۹-۲. استفاده امن از رسانه‌های آنلاین در دوران کودکی

رسانه‌های دیجیتال امروزه به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی کودکان و نوجوانان تبدیل شده‌اند. همه جوانان امروز برخلاف نسل‌های قبل خود به طور مرتب آنلاین می‌شوند. سه‌چهارم کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند از طریق گوشی‌های هوشمند آنلاین هستند و حتی کودکان خیلی کم‌سن از برنامه‌ها و بازی‌های کامپیوتری استفاده می‌نمایند. چنین روندی، طیف وسیعی از چالش‌ها را به همراه دارد که سیاستگذاران کشور آلمان به آنها توجه داشته‌اند. آنها با اولویت‌دادن به «آموزش‌های رسانه‌ای خانواده‌محور» و هم در محافظت‌های رسانه‌محور از جوانان اقداماتی را انجام داده‌اند.

راهنمای رسانه‌ای (چطور کودک شما از رسانه‌ها استفاده می‌کند)^۱ والدین را در زمینه آموزش و استفاده از رسانه‌ها راهنمایی می‌کند. بروشوری تحت عنوان رشد با رسانه^۲ - اینترنت کودکان، به والدین و کودکان اطلاعاتی را در مورد وبسایت‌های ایمن ارائه می‌دهد و راهنمایی‌هایی را در زمینه مسائلی مانند حفاظت از داده و آزار و اذیت اینترنتی ارائه می‌دهد.

بروشورهایی تحت عنوان ارزیابی آموزشی بازی‌ها و نرم‌افزارهای یادگیری^۳ وجود دارد که بازی‌های جدید انتشار یافته را از نظر ارزش آموزشی ارزیابی می‌کند. موتور جستجوی کودکان^۴ و پورتال کودکان^۵ به کودکان در استفاده از اینترنت مستقل راهنمایی‌هایی را ارائه می‌دهد.

۲-۹-۳. فرصت‌های برابر برای کودکان و جوانان

وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان در سطح ملی مسئولیت رفاه کودکان و جوانان را برعهده دارد. خدمات رفاهی مذکور تقریباً تمامی کودکان و جوانان آلمانی را دربرمی‌گیرد. به این معنا که تقریباً هر کودک از سنین سه‌سالگی تا آغاز مدرسه مورد مراقبت قرار می‌گیرد و معمولاً در یک مرکز نگهداری روزانه و یا توسط یک پرستار کودک نگهداری می‌شود.

در سال ۲۰۱۵ بیش از یک میلیون نفر از جوانان حمایت‌های تحصیلی دریافت کرده‌اند که این کمک‌ها از طرف مشاوران (رایزن‌های) تحصیلی در کارگروه‌های اجتماعی، مراکز راهنمایی و مشاوره خانوادگی، مراقبت‌های محلی یا مراقبت‌های پرستاری صورت می‌گیرد. این کمک‌ها برای قشر آسیب‌پذیر ضروری‌تر به نظر می‌رسد. حفظ فرصت‌های برابر برای جوانان دارای بیش‌ترین اهمیت است و چالش در ارائه خدمات رفاهی به کودک و نوجوان برای حال و آینده را فراهم می‌نماید.

1. Schau Hin
2. Gutes Aufwachsen Mit Medien - ein Netz für Kinder
3. Spiel-und Lernsoftware Pädagogisch Beurteilt
4. www.blinde-kuh.de
5. www.meine-startseite.de

۲-۹-۴. توسعه کودکی و حقوق کودکان

هدف از این سیاست اطلاع کودکان از حقوق خود و همچنین آگاهی بخشی به والدین، مراقبین کودک، سیاستمداران، ادارات و دادگاه‌ها درباره حقوق کودک است.

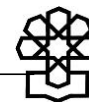
کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد تضمین حمایت از کودکان را فراهم می‌نماید. برای اطمینان از اجرای کنوانسیون در آلمان، وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان یک نهاد نظارتی مستقل ایجاد کرده است. این وزارتخانه با همکاری سازمان‌های مردم‌نهاد پروژه‌های متعددی را به منظور اطلاع‌رسانی به شهروندان درباره حقوق کودکان از طریق برگزاری جشنواره‌ها، آموزش در کودکانستان‌ها و مدارس یا در کتاب‌های کودکان به انجام می‌رساند.

۲-۱۰. سیاست شهروندان سالمند

سیاستمداران این کشور معتقدند سیاستگذاری برای سالمندان به معنای سیاستگذاری به وسیله خود آنهاست و در این سیاست آنان باید مجاز به مشارکت باشند. کمک به سالمندان برای ارزش‌گذاری تجربه‌های خود و دستاوردهای زندگی‌شان، به آنها احساس مفیدبودن بیش‌تر می‌دهد و همین به پیشرفت جامعه منجر خواهد شد.

با وجود بحرانی بودن میانگین سنی افراد در آلمان، سیاستمداران موضعی خوش‌بینانه دارند. دانشمندان نیز به تازگی راه‌های جدیدی را مد نظر قرار می‌دهند. آنها معتقدند سالمندان امروز با هم‌سن‌های خود در گذشته فرق دارند. نوربرت شنایدر، مدیر انستیتوی پژوهش جمعیت آلمان، معتقد است در این کشور گروه جدیدی در حال شکل‌گیری است که بین ۶۰ تا ۸۰ سال سن دارند و این گروه بسیار فعال و در عرصه‌های مختلف زندگی حاضر هستند.

سیاستگذاران آلمان معتقدند که باید شیوه تفکر و میزان همبستگی نسل‌ها متحول شود. آنان معتقدند «سالمندان فعال» در آینده باید به «سالمندان نیازمند کمک» یاری برسانند. همچنین افراد سالمند فاقد فرزند جزء کسانی هستند که جامعه باید توجه بیش‌تری به آنها داشته باشد. توجه به سالمندان به معنای آن است که تلاش شود افرادی با سنین مختلف در مجتمع‌های مسکونی کنار هم زندگی کنند. همچنین کار کسانی که افتخاری به سالمندان کمک می‌کنند باید به رسمیت شناخته شود. بنابراین شرایط بازنشسته شدن در این کشور نیز باید تغییر کند. این کشور در تلاش است تا هر چه بیش‌تر مراقبت‌های پرستاری را ارتقا و توسعه ببخشد و با حمایت‌هایی تمرکز خود را بر مراقبت اعضای خانواده از سالمندان قرار داده است. از جمله این حمایت‌ها می‌توان به حق مرخصی برای مراقبت اشاره کرد. «وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان» با کمک انجمن‌های خدمات رفاهی حمایت‌هایی را از افراد مبتلا به زوال عقل به‌عمل می‌آورد تا خانواده‌های‌شان زندگی راحت‌تری داشته باشند.

از آنجایی که افراد سالمند دوست دارند فعالانه در جامعه باقی بمانند؛ لذا مراکز اجتماعی چندنسلی در نظر گرفته شده تا مکان‌های ملاقات را برای افراد از سنین مختلف فراهم نماید و افراد بتوانند فعالیت‌های مختلفی را انجام دهند. حدود ۵۵۰ مرکز اجتماعی چندنسلی تحت برنامه‌های فدرال ایجاد شده که مکان‌هایی را برای افراد مختلف سراسر جهان جهت ملاقات و مشارکت در فعالیت‌های وسیع فراهم آورده است.

یکی از برنامه‌ها در این زمینه تأمین مسکن سالمندان است و مسکن اجتماعی بدین منظور در نظر گرفته شده است. علاوه بر دولت، بخش بازرگانی و صنایع دستی، ادارات محلی و صنعت مسکن، سازمان‌های مربوط به شهروندان سالمند به آنان کمک می‌کند تا در زندگی اجتماعی مشارکت نمایند.

۱-۱۰-۲. نظارت و مراقبت از سالمندان

با اصلاحات قانون مرخصی مراقبت، کارکنان انعطاف بیشتری در زمینه مراقبت از بستگان برای دوره زمانی طولانی‌تر دریافت می‌کنند.

بستگان نزدیک می‌توانند تا ده روز کاری از مرخصی در زمان‌های مورد نیاز و شرایط حاد مراقبتی استفاده کنند. مزایای جایگزینی درآمد در این مدت برای حداکثر ده روز ارائه می‌شود. حق غیبت از کار برای همه کارکنان صرفنظر از کارفرما و اندازه شرکت یا نوع کسب و کارشان اعمال می‌شود. کارکنان همچنین می‌توانند به مدت ۶ ماه پشت سر هم یا با فاصله زمانی مرخصی بگیرند تا بتوانند از بستگان نزدیک در خانه مراقبت کنند.^۱ آنها همچنین می‌توانند از وام بدون بهره وزارت فدرال امور خانواده و جامعه مدنی برای کاستن تأثیرات از دست دادن درآمد استفاده نمایند. حق مرخصی مراقبت برای کارفرمایانی که ۱۵ نفر یا تعداد کم‌تری کارکنان دارند اجرایی نمی‌شود.

وقتی بستگان نزدیک نیاز به مراقبت برای زمان طولانی‌تری دارند خانواده با چالش‌های مختلفی مواجه خواهد شد، بنابراین کارکنان حق دارند یک دوره (حداکثر تا ۲۴ ماه) مرخصی بگیرند و وام بدون بهره در این زمینه نیز دریافت نمایند. حق مرخصی مذکور کارفرمایانی که ۲۵ نفر یا کم‌تر از آن کارکنان دارند را شامل نمی‌شود.

برای همراهی یکی از بستگان نزدیک در روزهای آخر زندگی کارمندان می‌توانند سه ماه یا چندین بار در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت‌تر مرخصی بگیرند. هنگام مراقبت از یک نسل سالخورده یک کارمند ممکن است بیش از ۶ ماه یک‌باره یا در بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت‌تر تا حداکثر ۲۴ ماه از این خدمات استفاده نماید.^۲

1. Care Leave

2. <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/>

۲-۱۰-۲. اصلاحات آموزش حرفه پرستاری

کیفیت زندگی افرادی که نیاز به مراقبت دارند، به پرستارانی که از آنان مراقبت می‌کنند وابسته است. وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان در حال همکاری با وزارت سلامت برای اصلاح آموزش‌ها و ارائه برخی آموزش‌های حرفه‌ای برای پرستاران است. همچنین معضل زوال عقل یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های امروز جامعه است که در آلمان حدود ۱/۵ میلیون نفر از این بیماری رنج می‌برد. بنابر برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده انتظار می‌رود این رقم بدون پیشگیری و درمان، تا سال ۲۰۲۵ به حدود ۳ میلیون نفر برسد. بنابراین برای بهبود شرایط افراد مبتلا به زوال عقل و خانواده‌های آنان تلاش می‌شود اقدامات متعددی در این زمینه انجام شود و تا سال ۲۰۱۶ برای کمک به بیماران مبتلا به زوال عقل ۵۰۰ شبکه محلی ایجاد شده است.

۲-۱۱. سیاست حمایت از جوانان

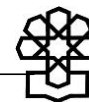
قانون حمایت از جوانان در درجه اول در زمینه محافظت از کودکان و نوجوانان در حوزه عمومی طراحی شده است. این قانون در زمینه فروش و مصرف تنباکو، سیگار الکترونیکی و الکل، ورود به دیسکوها و کافه‌ها محدودیت‌هایی را اعمال می‌کند. رتبه‌بندی‌های سنی برای فیلم‌ها و بازی‌های کامپیوتری، شاخص‌سازی فیلم‌ها، دی‌وی‌دی‌ها و محتوای آنلاین توسط «هیئت فدرال بررسی محتوای رسانه‌ای مضر» برای افراد زیر سن قانونی انجام می‌گیرد.

۲-۱۱-۱. استراتژی جوانان وزارت فدرال

تحت شعار «اقدام جهت جامعه‌ای مناسب برای جوانان»، وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان استراتژی‌های جوانان را اجرا می‌کند. این وزارتخانه بر جوانان بین ۱۲ تا ۲۷ سال تمرکز دارد و با سازمان‌های مختلف جامعه مدنی در این زمینه همکاری می‌کند. مشارکت جوانان و نمایندگان آنها مشخصه هر اقدام سیاستی جوانان است که توسط وزارتخانه انجام شده است. گروه کاری تحت عنوان «جوانان آینده را می‌سازند» علایق و نیازهای جوانان را به استراتژی دمکراتیک دولت فدرال آلمان انتقال می‌دهد و استراتژی‌های محلی برای جوانان را ارتقا می‌دهد. طیف وسیعی از پروژه‌ها از صندوق نوآوری برنامه کودک و جوانان فدرال پشتیبانی می‌کنند. زمینه‌های فعالیت عبارتند از: آموزش سیاسی، آموزش فرهنگی، انجمن‌های جوانان، وظایف بین‌المللی و اجتماعی جوانان.

۲-۱۱-۲. سیاست ممانعت از جرم برای جوانان

در سال‌های اخیر تعدادی از راهبردهای نوآورانه در آلمان در زمینه پیشگیری از جرم مورد آزمایش قرار گرفته است. مرکز پیشگیری از جرائم جوانان در سال ۱۹۹۷ در این کشور تأسیس شده و متخصصان، سیاستمداران، محققان و همه کسانی که در زمینه آموزش فعالیت می‌کنند، اطلاعاتی را درباره ایده‌ها، راهبردها و شیوه‌های پیشگیری از جرائم جوانان فراهم کرده‌اند.

۳-۱۱-۲. سیاست حفاظت از جوانان در برابر خشونت

دولت با این سیاست این هدف را دنبال می‌کند که تمامی کودکان و جوانان را از بی‌توجهی و خشونت برهاند. جهت ارائه هر نوع حمایتی باید افراد را در مرحله اول شناسایی کرد. مرکز ملی پیشگیری اولیه به دولت فدرال و دولت‌های محلی کمک می‌کند.

۴-۱۱-۲. حفاظت در برابر خشونت جنسی

مقامات سیاسی این کشور معتقدند باتوجه به اینکه خشونت جنسی همه روزه رخ می‌دهد؛ بنابراین برنامه‌های پیشگیرانه و دسترسی گسترده به حفاظت، کمک و حمایت از دختران و پسران کلیدی است. بر اساس توصیه‌نامه‌های میزگردی درباره سوءاستفاده جنسی و با توجه به طرح اقدام ملی، وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان سیاست‌هایی برای جلوگیری از خشونت جنسی و حفاظت از کودکان و نوجوانان ایجاد کرده است. در پیاده‌سازی این سیاست، وزارتخانه با عضو عالی‌رتبه هیئت مستقل مسائل مربوط به سوءاستفاده جنسی کودک کار می‌کند. اقدامات مختلف این سیاست به افرادی که با کودکان سر و کار دارند و خصوصاً والدین و مربیان این امکان را می‌دهد تا با این مسئله درگیر شوند، حساس باشند و آموزش دیده شوند تا به عنوان یک شبکه قدرتمند و قابل اعتماد نقش‌آفرینی کنند.

۳-۱۲. سیاست حمایت از زنان

۱-۱۲-۲. سیاست برابری

قانون اساسی آلمان^۱ بیان می‌دارد که زنان و مردان برابر هستند و دولت باید برابری واقعی جنسیتی را ترویج کند. بر این اساس معتقدند نابرابری‌های موجود باید با اقداماتی چون «دستمزد برابر» و از طریق «دسترسی زنان به جایگاه‌های رهبری» تغییر کند. همچنین خشونت مبتنی بر جنسیت، نقض حقوق بشر است و هر دو نتیجه و علت نابرابری جنسیتی قلمداد می‌شود. به همین دلیل مبارزه در برابر خشونت خانگی و جنسی، قاچاق انسان و استثمار جنسی به رسمیت شناخته می‌شود.

۲-۱۲-۲. زنان در رده‌های بالای مدیریتی

تعداد مدیران زن به طور قابل ملاحظه‌ای در مقایسه با مردان کمتر است و این اتفاق در تمامی سطوح مدیریتی رخ می‌دهد. تنها ۶/۵ درصد از هیئت مدیره اجرایی در ۱۶۰ شرکت برتر آلمان توسط زنان اداره می‌شود. با توجه به اینکه سقف شیشه‌ای در طول زمان ایجاد شده است؛ لذا فرصت‌های شغلی زنان به مراتب پایین‌تر از آن چیزی است که باید باشد. بنابراین، این سیاست مبتنی بر دسترسی بهتر زنان به موقعیت‌های بالاتر و مناصب مدیریتی است.

اعمال مقررات قانونی با هدف افزایش تعداد زنان در موقعیت‌های رهبری و اقدامات فراقانونی در قالب اتحادیه‌های منطقه‌ای جهت برابری از جمله این اقدامات است. دولت و صنعت با یکدیگر همکاری می‌کنند تا اقدامات لازم را برای ارتقای فرصت‌های شغلی برای زنان در سطح منطقه‌ای فراهم نمایند.

۳-۱۲-۲. دستیابی به فرصت‌های برابر برای زنان و مردان^۱

تاریخچه شغلی و تصمیمات مربوط به شغل در زنان و مردان بسیار متفاوت است. زنان معمولاً تمایل دارند شغل خود را به مدت طولانی‌تر از مردان متوقف کنند و اغلب به طور نیمه‌وقت برای مراقبت از فرزندان یا مراقبت از بستگان نزدیک به اشتغال می‌پردازند. همچنین بسیاری از افراد مشغول در مشاغل حاشیه‌ای، زنان هستند که بیش‌تر در مشاغل کم‌درآمد فعالیت دارند. بنابراین در این کشور برابری در زمینه سیاستگذاری بازار کار، اهمیت ویژه‌ای دارد.

۴-۱۲-۲. حفاظت از زنان در برابر خشونت

طبق گزارش‌های منتشرشده یک نفر از هر چهار زن در آلمان قربانی خشونت فیزیکی و جنسی و یا بدرفتاری در زندگی‌شان هستند. این خشونت می‌تواند در قالب یک حمله جنسی در خانه، آزار و اذیت جنسی، خشونت جنسی و قاچاق زنان رخ دهد. خشونت علیه زنان همچنین می‌تواند کودکان را به قربانی تبدیل کند؛ زیرا آنان معمولاً شاهد هستند یا برای خودشان اتفاق افتاده است.

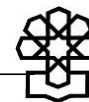
در این میان می‌توان به تشکیل یک گروه کاری در سال ۲۰۰۰ در کشور آلمان جهت بررسی مسائل مربوط به «خشونت خانگی علیه دختران و زنان» اشاره کرد. در ژوئیه ۲۰۰۲ نیز قانون حمایت در مقابل خشونت لازم‌الاجرا شد^۲.

۵-۱۲-۲. کمک به افراد در شرایط اضطراری

بنیاد فدرال «مادر و کودک - حفاظت از زندگی نوزاد»، از مادران باردار در شرایط اضطراری با فراهم‌آوردن کمک‌هزینه‌هایی برای پوشش هزینه‌های ضروری کودکان و سایر هزینه‌های مربوط به حاملگی و تولد حمایت می‌کند. وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان حمایت‌هایی فوری و غیربوروکراتیک فارغ از حمایت‌های قانونی، از افراد در شرایط اضطراری به عمل می‌آورد. صندوق «سوءاستفاده جنسی در خانواده» به کودکان یا جوانانی که مورد آزار جنسی قرار گرفته‌اند با پوشش هزینه‌های درمان و مانند آن کمک می‌کند. صندوق مذکور همچنین درخواست‌های مربوط به موارد غیرمرتبط با خانواده مانند تجاوز جنسی را نیز حمایت می‌کند.

۱. این کشور در زمینه مسائل زنان و خانواده قائل به اصل برابری است؛ حال آنکه در جمهوری اسلامی ایران اصل تحکیم و تعالی خانواده هدف سیاستگذاری خانواده قرار دارد. در برخی اسناد بالادستی کشور نیز از واژه عدالت جنسیتی استفاده شده است.

2. <http://mehrkhane.com/fa/news/8532>

۳-۱. ساختارهای رسمی زنان و خانواده در آلمان

مهم‌ترین نهاد دولتی این کشور در زمینه زنان و خانواده «وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان» است. برخی نهادهای غیررسمی از جمله «شورای ملی سازمان‌های زنان آلمان» و «زنان ۲۰» نیز در این زمینه فعال هستند.

۳-۱-۱. وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان^۱

این وزارتخانه توسط وزیر فدرال خانم دکتر فرانیتزا گیفی^۲ اداره می‌شود. وزارتخانه زنان، خانواده، سالمندان و جوانان کشور فدرال آلمان در سال ۱۹۵۷ به وزارت زنان و امور جوانان تغییر یافته و در سال ۱۹۶۳ به وزارت جوانان و خانواده تبدیل شد. در سال ۱۹۸۶ به وزارت سلامت، زنان، خانواده و جوانان تغییر نام یافت. بحث سلامت نیز در سال ۱۹۹۱ به وزارت سلامت فدرال واگذار شد. در سال ۱۹۹۴ به ساختار جدیدتر تغییر یافت^۳. در حال حاضر نیز این وزارتخانه با نام «وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان» در حال فعالیت است و در زمینه امور خانواده، سالمندان، کودک و نوجوان، سیاست برابری و همکاری‌های بین‌المللی فعالیت می‌کند. این وزارتخانه دارای ۷۰۰ کارمند است که میان بخش‌های مختلفی از جمله دفتر وزیر، اداره فدرال مبارزه علیه فساد و کمیسیون مستقل مسائل مربوط به سوءاستفاده جنسی از کودک تقسیم شده‌اند. زنان حدود ۷۰ درصد از کارمندان وزارتخانه را تشکیل می‌دهند و ۵۸ درصد از مناصب اداری آن توسط زنان اداره می‌شود.

در سال ۲۰۰۰ که وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان پدید آمد، همزمان در همین سال در این وزارتخانه «اداره برابری جنسیتی» ایجاد شد. دولت فدرال آلمان سیاست‌ها و اقدامات خود را در زمینه خانواده با تأکید بر افزایش مشارکت زوجین در امور خانواده و برابری جنسیتی پایه‌گذاری کرده است.

دولت فدرال آلمان معتقد است به دو دلیل خانواده باید حمایت شود. اولاً از آنجایی که آینده متعلق به کودکان است باید از والدین و کسانی که از کودکان مراقبت می‌کنند حمایت تام، به‌ویژه حمایت مالی نمود تا دغدغه‌های مالی موجب نشود که تربیت کودکان مورد غفلت والدین قرار گیرد. ثانیاً سیاستمداران این کشور معتقدند اگر خانواده‌ها به اندازه کافی از سوی دولت مورد حمایت قرار نگیرند مشکلات آنان موجب بروز بی‌نظمی و هرج و مرج‌های اقتصادی و اجتماعی می‌شود.

در کشور آلمان قانون اساسی روابط حکومت و خانواده و قانون مدنی روابط میان والدین و فرزندان را تنظیم می‌کند اصل ششم قانون اساسی این کشور هنجارهای اساسی را در زمینه خانوادگی ترسیم می‌کند.

1. Federal Ministry for Family Affairs, Senior Citizens, Women and Youth
2. Franziska Giffey
3. www.women.gov.ir/fa/news/6211/

اصلاحات سال ۱۹۷۹ در قوانین خانواده آلمان موجب توجه هر چه بیشتر به حقوق کودکان شد. در آلمان تعداد اندکی از مزایا وجود دارند که به طور انحصاری از سوی دولت برای خانواده‌ها در نظر گرفته شده است. در مقابل اعضای وابسته به خانواده مانند والدین و کودکان در قوانین و مقررات عمومی حمایت شده‌اند. دولت فدرال آلمان چارچوب گسترده‌ای را برای سیاست‌های خانوادگی مشخص کرده است. صلاحیت انجام ۱۵۰ مزیت اجتماعی مرتبط با سیاست‌های حمایت از خانواده آلمان در میان وزارتخانه‌ها و ادارات مختلف تقسیم شده است. اجرای ۲۴ منفعت اجتماعی بر عهده وزارت امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان، ۵ مورد بر عهده وزارت کار و امور اجتماعی، ۲۳ مورد بر عهده وزارت مالیه، ۲۱ مورد بر عهده وزارت بهداشت، ۱۵ مورد با وزارت آموزش و تحقیقات است. همچنین وزارت برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ساختمان و توسعه شهری و وزارت کشور، هر یک هشت مورد صلاحیت را در رابطه با منافع اجتماعی مرتبط با سیاست‌های حمایت از خانواده بر عهده دارند. این تقسیم‌بندی یکی از ویژگی‌های کلیدی سیاست‌های خانواده در آلمان است و به روشنی توسعه یک سیاست خانواده منسجم را پیچیده می‌کند.^۱

۱-۱-۱-۳. اداره فدرال امور خانواده و کارکردهای جامعه مدنی

این اداره ارائه‌دهنده خدمات مدرن است که در اختیار وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان است. این نهاد با بیش از ۱۰۰۰ کارمند برای ارتقای کارکردهای جامعه مدنی، راهنمایی و مشاوره، حمایت و اداره فعالیت‌های وزارتخانه مربوطه فعالیت کرده و به امور آنها رسیدگی می‌کند.

۲-۱-۱-۳. آژانس فدرال ضد تبعیض

آژانس فدرال مبارزه با تبعیض که در سراسر این کشور فعالیت می‌کند، با افرادی که تحت تبعیض‌هایی که در قانون برابری عمومی^۲ لیست شده قرار گرفته باشند ارتباط برقرار می‌نماید.

۳-۱-۱-۳. کمیسیون مستقل سوءاستفاده جنسی از کودکان

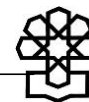
کمیساریای مستقل مربوط به مسائل سوءاستفاده جنسی، اداره رسمی دولتی جهت ارتباط با قربانیان سوءاستفاده جنسی، بستگان، افراد حرفه‌ای و متخصصانی است که در این زمینه فعالیت می‌کنند. همچنین افرادی که شاهد سوءاستفاده جنسی برای خودشان یا در محیط‌های کاری بوده‌اند نیز مد نظر قرار می‌گیرند.

چهار بخش مذکور وابسته به وزارت خانواده هستند.

فرایندهای اصلی این وزارتخانه شامل موارد زیر است:

۱. Demografia، ۲۰۱۱، به نقل از عبدالهی و رستمی، ۱۳۹۵.

2. Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz، AGG

شرح وظایف وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان، زنان و جوانان**برابری**

- ✓ زنان در رده‌های مدیریتی بالا
- ✓ درآمد برابر برای زنان و مردان
- ✓ مقابله با خشونت علیه زنان
- ✓ سیاست برابری جنسیتی بین‌المللی
- ✓ حمایت از افراد با هویت‌های جنسیتی مختلف

همکاری‌های ملی و بین‌المللی**سیاست مشارکت مدنی**

- ✓ اتحادیه اروپا
- ✓ ملل متحد
- ✓ شورای اروپا
- ✓ صندوق اجتماعی اروپا

- ✓ فعالیت در جهت دموکراسی برای داشتن جامعه متفاوت
- ✓ همکاری
- ✓ توسعه ساختاری سازمان‌های مردم‌نهاد محلی
- ✓ خدمات داوطلبانه

سالمندان**خانواده****کودک و نوجوان**

- ✓ اعمال استراتژی‌های جمعیت‌شناختی
- ✓ مراکز اجتماعی چندنسلی
- ✓ تأمین مسکن در سنین پیری
- ✓ سازمان‌های رفاهی غیرانتفاعی و سازمان‌های شهروندی بزرگسالان
- ✓ مراقبت و نظارت
- ✓ برنامه‌های آموزش پرستاری

- ✓ ایجاد شرایط دوستدار خانواده
- ✓ سیاست خانواده مدرن
- ✓ سیاست مالی برای خانواده
- ✓ هماهنگی میان کار و خانواده
- ✓ اختصاص زمان کاری خانوادگی برای والدین
- ✓ کمک هزینه والدین
- ✓ حمایت از مادران شاغل
- ✓ ایجاد مکان مراقبت روزانه توسط کارفرما
- ✓ اتحاد محلی برای خانواده‌ها
- ✓ اشتغال‌زایی برای مادران مهاجر
- ✓ حمایت مالی از کودک

- ✓ خدمات به جوانان مهاجر
- ✓ حفاظت از جوانان در زمینه مواد مخدر، فیلم‌ها و بازی‌های نامناسب
- ✓ استفاده امن از رسانه‌ها برای کودکان
- ✓ سیاست اتحادیه اروپا و بین‌الملل برای جوانان
- ✓ فرصت‌های برابر کودکان و جوانان
- ✓ ممانعت و پیشگیری از جرم
- ✓ آینده امن با تمرکز بر کودکان
- ✓ حفاظت از دختر بچه‌ها و پسر بچه‌ها در برابر جرم
- ✓ حفاظت در برابر خشونت جنسی
- ✓ توسعه کودکی و حقوق کودکان
- ✓ کمک به افراد با موقعیت‌های اضطراری در خانواده

۳-۲. ساختارهای غیررسمی زنان و خانواده در آلمان

۳-۲-۱. شورای ملی سازمان‌های زنان آلمان^۱

این شورا از ۶۰ انجمن و سازمان زنانه در سراسر این کشور تشکیل شده است. اعضای شورای مذکور انجمن‌های حرفه‌ای و مذهبی، گروه‌های زنان احزاب سیاسی، اتحادیه‌های کارگری، فدراسیون‌های ورزشی آلمان و همچنین سازمان‌های غیرحزبی با مجموعه‌ای متنوع از اهداف اجتماعی و سیاسی هستند. این شورا بزرگ‌ترین لابی زنان در آلمان است که به عنوان یک انجمن غیرانتفاعی و یک سازمان غیردولتی^۲، در بودجه عمومی عمل می‌کند و دارای مشاور ویژه در شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد و عضو لابی زنانه اروپا^۳ است.

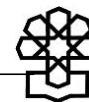
مأموریت‌های شورای ملی زنان آلمان برابری جنسیتی، برای مثال برابری فرصت‌ها و جایگاه زنان و مردان در شغل، خانواده، سیاست، تجارت و فرهنگ است. این موارد یکی از عوامل اصلی جامعه دمکراتیک است که در ماده (۳) قانون اساسی آلمان بدان اشاره شده است. طبق اهداف این شورا، تمام اقدامات باید به اصل جنسیتی بودن متعهد باشند که همین موضوع در پیمان اتحادیه اروپا در آمستردام و در قانون اساسی جدید اتحادیه اروپا آمده است. شورا، از حیطة اختیارات خود در راستای تبدیل حقوق رسمی و اظهارات سیاسی به واقعیت‌های اجتماعی استفاده می‌نماید.

۳-۲-۲. زنان ۲۰^۴

«گروه ۲۰»^۵ شامل ۱۹ کشور آرژانتین، استرالیا، برزیل، چین، آلمان، فرانسه، بریتانیا، هند، اندونزی، ایتالیا، کانادا، ژاپن، کره جنوبی، مکزیک، روسیه، عربستان سعودی، آفریقای جنوبی، ترکیه و ایالات متحده و اتحادیه اروپاست. کشورهای اقتصادی گروه ۲۰ حدود ۸۰ درصد اقتصاد جهان را در دست دارند. حدود سه چهارم تجارت جهانی توسط کشورهای گروه ۲۰ انجام می‌شود.

نهاد «زنان ۲۰» در کشور آلمان از شبکه بین‌المللی سازمان‌های زنانه، انجمن‌های زنان کارآفرین و مانند آن تشکیل شده است. هدف اصلی این گروه تقویت توانمندسازی اقتصادی زنان و پیشبرد برابری جنسیتی است. بر اساس نظر این گروه، توانمندسازی اقتصادی زنان در راستای رشد اقتصادی، اقتصاد پایدار و توسعه اجتماعی خواهد بود.

1. National Council of German Women's Organizations
 2. NGO
 3. EWL
 4. Women20 (W20)
 5. G20

بررسی سیاست‌های خانواده در کشور آلمان نشان می‌دهد که این کشور به دلیل بحران‌هایی از جمله بحران جمعیتی، سیاست‌های مهمی را در جهت تغییر این شرایط اتخاذ کرده است. این کشور را می‌توان یکی از مهم‌ترین کشورها در اتخاذ تدابیر دولتی (دولت رفاه) حمایتی از خانواده دانست. سیاست‌های متنوعی از جمله سیاست‌های حمایتی، تشویقی، مالی، اختصاص مرخصی‌های والدین، سیاست‌های معطوف به مدل‌های نقشی، سیاست‌های اختصاص کمک هزینه والدین، سیاست حمایت از مادران شاغل، سیاست حمایت مالی از کودکان، جوانان، سالمندان و مانند آن از جمله مهم‌ترین تدابیر بوده است.

این کشور بودجه بسیار زیادی را به خانواده اختصاص می‌دهد و الگوی اساسی سیاست‌های حمایتی در این کشور به نقش مراقبتی زنان در کنار نقش اقتصادی آنان توجه جدی‌تری دارد. این کشور در زمینه حمایت از مادران شاغل و تسهیل مراقبت از کودک اقدامات قابل توجهی داشته است. اختصاص زمان مراقبت روزانه برای مادران شاغل، اختصاص مرخصی و پرداخت تسهیلات به این مادران از جمله این اقدامات بوده است.

توجه به این سیاست‌ها و بررسی موفقیت یا عدم موفقیت هر یک از آنها می‌تواند در اتخاذ تدابیر سیاستی درست در سایر کشورها مفید واقع شود.

همان‌طور که اشاره شد، این کشور در زمینه ساختار مدیریتی کلان حوزه خانواده اقدام به ایجاد وزارتخانه‌ای با عنوان «وزارت فدرال امور خانواده، سالمندان و جوانان» کرده است. این وزارتخانه شامل چند اداره است که هر یک دارای وظایف مشخص و تعیین‌شده‌ای در زمینه امور مربوط به کودک، نوجوانان، جوانان، سالمندان و مانند آن است. برخی ساختارهای غیردولتی نیز در این کشور وجود دارد که به امور خانواده، زنان، مهاجران و ... می‌پردازد و در گزارش به آنان اشاراتی شده است.

منابع و مأخذ

۱. تریس، جودیت و همکاران. «آشوب جهانی عشق - هشت مقاله درباره جامعه‌شناسی خانواده». مترجم: محمد معماریان. نشر، ترجمان علوم انسانی، ۱۳۹۷.
۲. روزن باوم، هایدی. خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه: نقد مبانی جامعه‌شناسی خانواده در آلمان، مترجم: محمدصادق مهدوی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۷.
۳. سیاست‌های فرهنگی - آموزشی جمهوری فدرال آلمان، گزارش تحقیقاتی از رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، برلین.
۴. عبداللهی، حامد و ولی رستمی. «عملکرد دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری فدرال آلمان در حمایت از خانواده»، اندیشه‌های حقوق عمومی، ش ۹، ۱۳۹۵.
۵. عموزاده مهدیرجی، حنیف. «سیاست‌گذاری خانواده و تغییرات اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران»، سیاست‌گذاری عمومی، ش ۳(۱)، ۱۳۹۶.
۶. مهرآرام، پرهام و بدیع فتحی. «سیاست‌گذاری خانواده با تأکید بر حقوق آلمان»، فصلنامه قضاوت، ش ۸۴، ۱۳۹۴.
7. Cygan-Rehm, Kamila (2015). Parental leave benefit and differential fertility responses: evidence from a german reform.
8. Frankenhaeuser, M., Lundberg, U., Fredrikson, M., Melin, B., Tuomisto, M., & Myrsten, A.-L. (1989). Stress on and off the job as related to sex and occupational status in white-collar workers. *Journal of Organizational Behavior*, p 10.
9. Hochschild, A. R. (1989). *The second shift*. New York: Avon Books.
10. Mattingly, M. J., & Bianchi, S. M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The U.S. experience. *Social Forces*, p 81.
11. Matzke & Ostner (2010). The role of old ideas in the new german family policy. *German policy studies*, 6 (3).
12. www.oecd.org
13. www.bmfsfj.de
14. www.dfjw.org
15. www.dpjw.org
16. www.tandem-org.de
17. www.stiftung-drja.de
18. www.ijab.de
19. www.jugendfuereuropa.de
20. www.jive-international.de
21. www.w20-germany.org
22. www.berlin.de
23. www.destatis.de
24. www.bmas.de
25. www.women.gov.ir سایت معاونت امور زنان و خانواده، ریاست جمهوری
26. www.tamin.ir سایت رسمی سازمان تأمین اجتماعی - تأمین اجتماعی در سراسر جهان: آلمان

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۳۹۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: سیاست‌ها و ساختار سیاست‌گذاری زنان و خانواده در سایر کشورها
۱. کشور آلمان

نام دفتر: مطالعات آموزش و فرهنگ (گروه زنان و خانواده)

تهیه و تدوین: نگار کریم‌پور

ناظر علمی: سینا کلهر

متقاضی: کمیسیون فرهنگی

ویراستار تخصصی: ———

ویراستار ادبی: ———

واژه‌های کلیدی:

۱. خانواده

۲. سیاست‌ها

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱/۲۸